

כוונתו העמוקה של יעקב אבינו שצוה לבניו לישא מיטתו לפי סדר הדגלים שסביב למשכן

בזכות שנשא מיטתו של יעקב בסדר הזה, כמו שהבטיח להם יעקב באומרו: "ואם תעשו כן וטענתם את מיטתי כשם שציוויתי אתכם, הקב"ה עתיד להשרות אתכם דגלים דגלים". וצריך ביאור להבין הקשר הפנימי בין המסע עם מיטתו של יעקב אבינו לקבורה בארץ ישראל לדגלים שהיו לישראל במדבר.

ארבעת הדגלים כנגד ארבעה מחנות השכינה

רחש לבי דבר טוב לבאר הענין בזה, על פי מה שגילו לנו חכמינו ז"ל שנתאוו ישראל לדגלים, אחרי שראו במתן תורה שירד הקב"ה על הר סיני עם המלאכים שהיו מסודרים דגלים דגלים, כמבואר במדרש (במדב"ר ב-ג):

"בשעה שנגלה הקב"ה על הר סיני, ירדו עמו כ"ב רבבות של מלאכים, שנאמר (תהלים סח-סח) רכב אלקים רבותים אלפי שנאן, והיו כולם עשויים דגלים דגלים שנאמר (שיר השירים ה-ז) דגול מרבבה, כיון שראו אותן ישראל שהם עשויים דגלים דגלים, התחילו מתאוים לדגלים, אמרו אלואי כך אנו נעשים דגלים כמותן... וכן הוא אומר (תהלים כ-ו) נרננה בישועתך וגו' [ובשם אלקינו נדגול]. אמר להם הקב"ה, מה נתאויתם לעשות דגלים, חייכם שאני ממלא משאלותיכם, (שם) ימלא ה' כל משאלותיך, מיד הודיע הקב"ה אותם לישראל ואמר למשה, לך עשה אותם דגלים כמו שנתאוו."

במקום אחר מבאר המדרש ענין נפלא זה ביתר ביאור, שהכוונה בזה על ד' מחנות המלאכים הסובבים את כסא הכבוד, כמבואר במדרש (במדב"ר ב-ז): "כשם שברא הקב"ה ד' רוחות וכנגדן ד' דגלים, אף כך סיבב לכסאו ד' מלאכים מיכאל וגבריאל ואוריאל ורפאל, מיכאל בימינו כנגד ראובן... אוריאל משמאלו כנגד דן שהוא בצפון... גבריאל מלפניו כנגד מלכות יהודה... רפאל כנגד אפרים."

אומר (שם נ-יב) ויעשו בניו לו כן כאשר ציוום וישאו אותו בניו ארצה כנען...

והיאך ציוום. אמר להם, יהודה ויששכר וזבולון יטענו מיטתי מן המזרח. ראובן ושמעון וגד יטענו מן הדרום. דן ואשר ונפתלי יטענו מן הצפון. בנימין אפרים ומנשה יטענו מן המערב. יוסף אל יטעון, למה, שהוא מלך ואתם צריכין לחלוק לו כבוד. לוי אל יטעון, למה שעתידין לישא את הארון, ומי שטוען את ארונו של חי העולמים לא ישא ארונו של מת. ואם תעשו כן וטענתם את מיטתי כשם שציויתי אתכם, הקב"ה עתיד להשרות אתכם דגלים דגלים.

כיון שנפטר טענו אותו כשם שצוה שיטענו אותו, מנין שכן כתיב, ויעשו בניו לו כן כאשר ציוום, מה כתיב אחריו, וישאו אותו בניו ארצה כנען, כיון שיצאו ישראל ממצרים אמר הקב"ה, הרי השעה שיעשו דגלים, כשם שבשרן אביהן שהן עתידין לעשות דגלים דגלים, מיד אמר הקב"ה למשה, משה עשה אותם דגלים לשמי.

מיד עמד משה והתחיל מיצר, אמר עכשיו עתידה מחלוקת להינתן בין השבטים, אמר, אומר לשבט יהודה לשרות במזרח, הוא אומר לא אי אפשר לי אלא בדרום, וכן אחרים כיוצא בו [כל] שבט ושבט. אמר ליה הקב"ה למשה, משה מה איכפת לך, הם אינן צריכין לך בדבר הזה, שמעצמן הן מכירין דירתן. למה, שצוואת אביהן בידם היאך לשרות בדגלים, איני מחדש עליהם דבר שכבר יש להם טכסין מן יעקב אביהן, כשם שהקיפו את מיטתו כך יקיפו את המשכן, מנין שכן כתיב איש על דגלו."

נמצינו למדים מדברי המדרש יסוד נפלא, כי בכל השנים שהיו ישראל במדבר מאז שהוקם המשכן, כל חניוניהם ומסעיהם היו תחת ארבעת הדגלים, לפי הסדר שנשא השבטים מיטתו של יעקב אבינו. זאת ועוד למדנו חידוש גדול, כי מה שזכו השבטים לדגלים במדבר הוא

בפרשתנו פרשת במדבר דבר בעתו מה טוב, להתבונן בארבעת הדגלים שהתנוססו בהוד ובהדר על י"ב שבטי ישראל במדבר, בחנייתם מסביב למשכן וגם במסעם ממקום למקום, כמו שכתוב (במדב"ר ב-ב): "איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל מנגד סביב לאהל מועד יחנו".

הכתוב מפרט את הסדר של ארבעת הדגלים: דגל ראשון לצד מזרח הוא דגל מחנה יהודה ואתו עמו יששכר וזבולון. דגל שני לצד דרום הוא דגל מחנה ראובן ואתו עמו שמעון וגד. דגל שלישי לצד מערב הוא דגל מחנה אפרים ואתו עמו מנשה ובנימין. דגל רביעי לצד צפון הוא דגל מחנה דן ואתו עמו אשר ונפתלי. הנה כי כן ראוי להתבונן במשמעות הפנימית של ארבעת הדגלים.

סדר הדגלים כסדר מסע הלוויה של יעקב אבינו

פתח דברינו יאיר במה שמבאר רש"י סדר הדגלים, כסדר שנשא השבטים את מיטתו של יעקב אבינו אחרי פטירתו:

"באותות לבית אבותם, באות שמסר להם יעקב אביהם כשנשאוהו ממצרים, שנאמר (בראשית נ-ב) ויעשו בניו לו כן כאשר ציוום, יהודה ויששכר וזבולון ישאוהו מן המזרח, וראובן ושמעון וגד מן הדרום וכו', כדאיתא בתנחומא בפרשה זו."

ענין נפלא זה מבואר באריכות במדרש תנחומא (פרשתנו אות יב):

"איש על דגלו, זה שאמר הכתוב (איוב לו-ג) אשא דעי למרחוק ולפועלי אתן צדק, לא היה צריך לומר אלא איש על דגלו יחנו בני ישראל, ומה תלמוד לומר באותות, אלא בשעה שנפטר יעקב אבינו מן העולם, אמר לבניו (בראשית מז-ל) ושכתבתי עם אבותי. חזר על כל בניו וברכן ופוקדן, אמר להן, כשתיטלו אותי, ביראה ובכבוד טלו אותי, ולא יגע אדם אחר במיטתי, ולא אחד מן המצרים... וכן הוא

ביאור הדברים על פי המבואר בפרקי דרבי אליעזר (פרק ד): "ד' כחות של מלאכי השרת מקלסין לפני הקב"ה, מחנה ראשונה מיכאל מימינו, מחנה שניה של גבריאל על שמאלו, מחנה שלישית של אוריאל מלפניו, מחנה רביעית של רפאל מלאחוריו, ושכינתו של הקב"ה באמצע, והוא יושב על כסא רם ונשא".

וזהו שתיקנו בקריאת שמע שעל המטה: "בשם ה' אלקי ישראל, מימיני מיכאל, ומשמאל גבריאל, מלפני אוריאל, ומאחורי רפאל, ועל ראשי שכינת אל". הנה כי כן זהו שמבאר המדרש כי ארבעת הדגלים מכוונים כנגד ד' מחנות הסובבים לשכינתו של הקב"ה שהוא יושב על כסא כבודו. וכן מבואר בזוהר הקדוש (פרשתנו ק"ח):

"איש על דגלו באותות, אלין ארבע משריין דכנסת ישראל... מיכאל מימינא, גבריאל משמאלא, אוריאל לקדמיהו, רפאל לאחוריהו, שכינתא עלייהו... ונסע בראשונה דגל מחנה יהודה לקביל משרייתא דאוריאל, ומחנה דראובן לקביל משרייתא דמיכאל... מחנה דן לקביל משרייתא דגבריאל, מחנה אפרים למערב לקביל משרייתא דרפאל".

בתרגום ללשון הקודש:

"איש על דגלו באותות, אלו ארבע מחנות של כנסת ישראל... מיכאל מימין, גבריאל משמאל, אוריאל מלפניהם, רפאל לאחוריהם, השכינה עליהם... ונסע בראשונה דגל מחנה יהודה כנגד מחנה אוריאל, ומחנה ראובן כנגד מחנה מיכאל... מחנה דן כנגד מחנה גבריאל, מחנה אפרים למערב כנגד מחנה רפאל".

נפלא לצרף מה שרמז השל"ה הקדוש (מסכת שבוועות פרק תורה אור אות קג) בפסוק (תהלים ח-ב): "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ". שהמלאכים הביעו בכך את התפעלותם מסדר הדגלים של ישראל בארץ, שהוא דוגמת ד' מחנות השכינה מסביב לכסא הכבוד, שכן אד"ר הוא ראשי התיבות של ארבעת השבטים נושאי הדגלים: א'פריים, ד'ן, י'הודה, ר'אובן.

אלא שעתה מוטלת עלינו חובת הביאור, לבאר מהו הברית התיכון המקשר בין החוט המשולש בענין הדגלים: א. מה שביקש יעקב אבינו מבניו השבטים הקדושים, שישאו את מיטתו לקבורה לפי סדר מסע הדגלים. ב. מה שהבטיח להם שבזכות זה יזכו במדבר לדגלים. ג. מה שמבואר במדרש כי ד' הדגלים מכוונים כנגד ד' מחנות השכינה הסובבים להקב"ה היושב על כסא כבודו.

רש"י: "איש על דגלו באותות לבית אבותם, באות שמסר להם יעקב אביהם כשנשאוהו ממצרים"

מדרש: יעקב אבינו צוה לבניו: "כשתיטלו אותי, ביראה ובכבוד טלו אותי, ולא יגע אדם אחר במיטתי"

יעקב אבינו הבטיח לבניו שאם ישאו את מיטתו לפי הסדר שצוה אותם יתן להם הקב"ה את הדגלים במדבר

יעקב אבינו צוה לבניו לישא מיטתו כסדר הדגלים, לעשות פועל דמיון להשראת השכינה במשכן

נשמת ישראל נסתלקה אבל נשמת יעקב נשארה בגופו

חשבתי דרכי לבאר את החוט המשולש, על פי יסוד גדול שלמדנו ממשנתו הטהורה של האלשיך הקדוש פרשת ויחי על הפסוק (בראשית מז-כט): "ויקרבנו ימי ישראל למות", שעמד על המחקר ליישב הסתירה בענין פטירתו של יעקב אבינו, כי ממה שכתוב: "ויקרבנו ימי ישראל למות", משמע שמת ממש, וכן משמע ממה שכתוב (שם מז-כא): "ויאמר ישראל אל יוסף הנה אנכי מת". ואילו ממה שכתוב (שם מט-לג): "ויכל יעקב לצוות את בניו ויאסוף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו". ופירש רש"י: "ויגוע ויאסף. ומיתה לא נאמרה בו, ואמרו רבותינו ז"ל (תענית ה.) יעקב אבינו לא מת". מבואר שלא מת.

וביאר הענין בזה כי יעקב אבינו היו לו ב' נשמות, נשמה אחת היא נשמת יעקב שנולד עמה, ונקרא בשם "יעקב" מיד בצאתו לאור העולם, נשמה שניה נשגבה יותר היא נשמת ישראל, שזכה לה אחרי שנאבק עם שרו של עשו ויוכל לו, כמו שאמר לו המלאך (שם לב-כט): "ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל".

לפי זה מגלה לנו האלשיך הקדוש, כי נשמת ישראל העליונה יותר היא שנסתלקה מגופו של יעקב ועלתה למעלה בגבהי מרומים, אבל נשמת יעקב הנמוכה יותר לא נסתלקה מן הגוף, ומטעם זה דקדקו חכמינו ז"ל לומר בגמרא (תענית ה.): "יעקב אבינו לא מת". וכן בכל מקום שנזכרה לשון מיתה אצל יעקב היא רק בשם ישראל ולא בשם יעקב, הנה הדברים בלשון קדשו:

"והנה ידוע כי גדר מיתה הוא סילוק הנפש מהגוף, ואומְרָה, כי הנה הגדר הגדול אשר ניתוסף על נפשו רוחו ונשמתו כשנקרא ישראל, הוא אשר נסתלק ממנו בעצם, ועל כן יצדק בו לשון מיתה, כי הבחינה ההיא מתה ונסתלקה מיעקב

לגמרי. ועל כן כל המקום אשר יזכיר מיתה בשם ישראל יכונה.

אך בבחינת יעקב, הוא הגדר אשר היה בו מתחילה לא נסתלק, רק גוע כמי שנתעלף שעדיין כל כוחות נפשו ורוחו ונשמתו דבקים בו בעצם, על כן ביעקב לא נאמר רק ויגוע ויאסף ולא כאמור ביצחק ויגוע וימת ויאסף וכו', ועל כן הטיבו אשר דיברו, יעקב אבינו לא מת, שהוא על בחינת יעקב בעת שהיה אבינו, בהולידו את בניו שהוא טרם נקרא שמו ישראל, וכל אותו הכח נשאר שקוע בבשרו".

נשמות ישראל חצובות מתחת כסא הכבוד

כעבדא קמיה מאריה נראה לבאר הענין בזה, שנשמת ישראל נסתלקה מיעקב ואילו נשמת יעקב לא מתה אלא נשארה בעולם הזה, על פי מה שדרשו במדרש (ב"ר סח-יב) מקרא שכתוב (ישעיה מט-א): "ישראל אשר בך אתפאר, אַתְּ הוא שאיקונין שלך חקוקה למעלה". מבואר מזה כי נשמת ישראל של יעקב אבינו חקוקה בכסא הכבוד.

על פי האמור נשכיל להבין מה שמבואר בספרים הקדושים כי נשמות ישראל חצובות מתחת כסא הכבוד, ומקור הדבר בזוהר הקדוש (פרשת צו כ"ט): "כל הנשמות גזורות מתחת כסא הכבוד". לפי האמור הביאור בזה, כי מאחר שנשמת ישראל של יעקב אבינו חקוקה בכסא הכבוד, לכן כל נשמות ישראל שהן הענפים של יעקב הנקרא "ישראל" חצובות גם כן מתחת כסא הכבוד.

אמנם כדי להבין ביאור הענין שנשמת יעקב חקוקה בכסא הכבוד ונשמות כל ישראל הנקראים על שמו חצובות מתחת כסא הכבוד, נקדים לבאר הענין שהקב"ה יושב על כסא כבודו, כמו שכתוב (ישעיה ו-א): "ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא", שהרי ברור שאין להבין הדברים כפשוטם כי אחד מ"ג עיקרי אמונה הוא: "שהבורא יתברך שמו אינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף ואין לו שום

והנה מה שמצינו עוד בענין זה דברים נפלאים במדרש תנחומא (פרשת נשא אות יא), שהקב"ה כביכול מניח את כסא כבודו בבית המקדש של מעלה ויורד לשכון על הארון המכוון כנגד כסא הכבוד בבית המקדש של מטה:

"בוא וראה בשעה שאמר הקב"ה למשה שיאמר לישראל שיעשו לו משכן, אמר הקב"ה למשה, משה הרי מקדשי בנוי למעלה שנאמר (ירמיה יז-יב) כסא כבוד מרום מראשון, ושם היכל כמו שנאמר (חבקוק ב-כ) וה' בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ, ושם כסא כבודו בנוי שנאמר (תהלים קג-יט) ה' בשמים הכין כסאו.

וכן ישעיה אומר (ישעיה ו-א) יושב על כסא רם ונשא ושוליו מלאים את ההיכל, ובשביל חיבתכם אני מניח בית המקדש העליון שהוא מתוקן עד שלא נברא העולם, וארד ואשכון ביניכם שנאמר (שמות כט-מה) ושכנתי בתוך בני ישראל, וכתוב (שם כה-ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

"והבריה התיכון בתוך הקרשים דא הוא יעקב קדישא שלימא"

מעתה יאירו עינינו להבין הטעם שנשמת יעקב לא נסתלקה ממנו כאומרם: "יעקב אבינו לא מת", כי כמו שנשמת ישראל שנסתלקה ממנו חקוקה בכסא הכבוד של מעלה, כי הקב"ה יושב כמלך על כסא הכבוד בזכות יעקב וצאצאיו נשמות ישראל הממליכים את הקב"ה, כן יושב הקב"ה על כסא כבודו בארון שבקדשי הקדשים במשכן, בזכות נשמת יעקב שנשאה למטה ובזכות ישראל בניו הממליכים את הקב"ה בעולם הזה.

נפלא להביא סימוכין לכך ממה שדרש התנא האלקי רשב"י בזהר הקדוש (פרשת תרומה קעה:): "אמר רבי שמעון, (שמות כו-כח) והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה, דא הוא יעקב קדישא שלימא". לפי האמור הכוונה בזה, כי כמו שהקב"ה יושב על כסא הכבוד של מעלה בזכות נשמת ישראל של יעקב החקוקה בכסא הכבוד, כן הוא משרה שכירתו במשכן ויושב על כסא כבודו בין שני הכרובים שעל הארון בזכות נשמת יעקב שנשאה בעולם הזה.

הנה כי כן מבואר היטב מה שצוה הקב"ה לסדר את י"ב השבטים מסביב לאהל מועד, לפי סדר ארבעת הדגלים המכוונים כנגד ד' מחנות השכינה הסובבים לכסא הכבוד, כי מאחר שהשרה הקב"ה שכירתו על הארון שבמשכן המכוון כנגד כסא הכבוד של מעלה, לכן ראוי שיהיו בכסא הכבוד של מטה ארבעה דגלים, המכוונים כנגד ד' מחנות השכינה בכסא הכבוד של מעלה.

אלשיך הקדוש: "יעקב אבינו לא מת", נשמת יעקב נשארה בגופו, אבל נשמת ישראל נסתלקה למעלה

נשמת ישראל של יעקב אבינו חקוקה בכסא הכבוד,
לכן כל נשמות ישראל חצובות מתחת כסא הכבוד

זוהר הקדוש: ארבעת הדגלים הם כנגד ד' מלאכים:
מיכאל גבריאל רפאל אוריאל הסובבים לכסא הכבוד

זוהר הקדוש: "והבריה התיכון בתוך הקרשים
מבריה מן הקצה אל הקצה, דא הוא יעקב קדישא שלימא"

כל הדורות שיקבלו עליהם עול מלכות שמים בקריאת שמע, כמבואר במדרש (ב"ר צח-ג) על הפסוק (בראשית מט-א): "הקבצו ושמעו בני יעקב. מכאן זכו ישראל לקריאת שמע". נמצא לפי זה שהקב"ה כביכול יושב על כסא כבודו למלוך על כל העולם, בזכות יעקב אבינו ונשמות כל ישראל שקיבלו את התורה בהר סיני וממליכים אותו על כל העולם בקיום התורה ומצוותיה, לכן צורתו של יעקב אבינו חקוקה בכסא הכבוד ונשמות כל ישראל חצובות מתחת כסא הכבוד, כי כל ישיבתו של הקב"ה על כסא כבודו היא בזכות שממליכים את הקב"ה.

"בשביל חיבתכם אני מניח בית המקדש העליון"

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הטעם שנשמת יעקב לא נסתלקה מיעקב ונשארה בעולם הזה, שעל כך דקדקו חכמינו ז"ל לומר: "יעקב אבינו לא מת", על פי מה שמבואר במדרש תנחומא (פרשת נשא סימן טז): "בשעה שברא הקב"ה את העולם, נתאוהו שיהא לו דירה בתחתונים כמו שיש בעליונים". ומבאר המדרש כי רצון זה נתמלא כשהוקם המשכן והשרה הקב"ה שם את שכירתו, כמו שכתוב (שמות כה-ח): "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

לפי זה נשכיל להבין הטעם שהשרה הקב"ה שכירתו בקדשי הקדשים בין שני הכרובים על הארון, על פי המבואר במדרש תנחומא (פרשת ויקהל אות ז) שהארון מכוון כנגד כסא הכבוד של מעלה:

"חביב הוא מעשה הארון ככסא הכבוד של מעלה, שנאמר (שמות טו-יז) מכון לשבתך פעלת ה' מקדש וגו', שמקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה, והארון מכוון כנגד כסא הכבוד של מעלה שנאמר (ירמיה יז-יב) כסא כבוד מרום מראשון, ובאיזה מקום היה מקום מקדשנו, הוי פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידיך, אל תקרי מכון אלא מכוון כנגד כסא הכבוד".

דמיון כלל", הנה כי כן איך שייך לומר על הקב"ה שהוא יושב על כסא כבודו.

אך הביאור בזה על פי מה שמצינו בספרים הקדושים יסוד גדול בענין תכלית הבריאה, כפי שכתב בעל ה'תניא' ב"שער היחוד והאמונה" (פרק ז): "הנה הוא ידוע לכל, כי תכלית בריאת העולם הוא בשביל התגלות מלכותו יתברך, דאין מלך בלא עם". כלומר תכלית הבריאה היא כדי שיקרא הקב"ה בתואר "מלך", והיות שאין מלך בלא עם, נמצא כי רק על ידי ישראל המקבלים עליהם עול מלכותו, נעשה הקב"ה כביכול מלך בפועל על כל העולם.

וכבר כתב כן רבינו בחיי פרשת וישב (בראשית לח-ל): "אנו אומרים בראש השנה שבו נברא העולם, המלך הקדוש והמלך המשפט, לפי שהיום ההוא הוא תחילת מעשיו, שאין מלך בלא עם". והמקור הראשון לכך הוא מפרקי דרבי אליעזר (פרק ג): "נתייעץ הקב"ה בתורה ששמה תושיה לברוא את העולם, השיבה לו ואמרה, רבון העולמים אם אין צבא ואין מחנה למלך על מה הוא מולך, ואם אין עם מקלסין למלך איזה הוא כבודו של מלך, שמע אדון העולם וערב לו... מכאן אמרו חכמים, כל מלכות שאין לה יועצים אין מלכותה מלכות".

מעתה יתבאר ענין ישיבת הקב"ה על כסא כבודו, שהוא על דרך שמצינו במגילה (אסתר א-ב): "בימים ההם כשבת המלך אחשורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה". ופירש רש"י: "כשנתקיים המלכות בידו". כן כאשר הקב"ה מתגלה במלכותו על כל העולם, כמו שכתוב (תהלים קמה-ג): "מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור", הרי הוא בבחינת מלך היושב על כסא מלכותו, כמו שכתוב (תהלים כט-ז): "וישב ה' מלך לעולם", וכן אנו אומרים בתפלת נשמת: "המלך היושב על כסא רם ונשא".

והנה יעקב אבינו קיבל עליו עול מלכות שמים בקריאת שמע לפני פטירתו, ותיקן לבניו עד סוף

ויש להמליץ בזה מה שכתוב (קהלת ד-יב):
 "והחוט המשולש לא במהרה ינתק", כי החוט המשולש חי וקיים אפילו בגלות כשאין לנו בית המקדש, כמו שדרשו בגמרא (מגילה כט). מקרא שכתוב (יחזקאל יא-ז): "ואהי להם למקדש מעט, אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל". כי הקב"ה משרה שם שכינתו כמו שהשרה במשכן, בזכות נשמת יעקב שנשארה למטה ובזכות נשמות ישראל המחולקות לארבעה מחנות לפי סדר הדגלים.

ויש להוסיף תבלין לבאר בזה מה ששינו בגמרא (ברכות ח): "מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד". על פי מה שכתב ב"אגרת הטיול" לרבי חיים אחיו של המהר"ל מפראג (חלק הרמוז אות ג): "גמר"א נוטריקון ג'בריאל מ"כאל ר'פאל א'וריאל, מגיד שכל מי שעוסק בגמרא הנה מלאכי ה' סביב לו לשומרו מכל רע, מימינו מיכאל ומשמאלו גבריאל ומלפניו אוריאל ומאחוריו רפאל". נמצא לפי זה כי העוסק בגמרא לברר שמעתתא אליבא דהלכתא, הרי הוא זוכה להשראת השכינה עם ד' מחנות המלאכים הסובבים את כסא הכבוד, שהם בעצם קדושת הדגלים.

הנה כי כן זהו שאמרו חכמינו ז"ל: "מיום שחרב בית המקדש", אשר הארון שבקדשי הקדשים היה מכוון כנגד כסא הכבוד, והנה על זה ידו כל הדוויים שאיבדנו את כסא הכבוד וארבעת הדגלים שמסביב לכסא הכבוד, אולם זאת נחמתנו בענייני שאחרי החורבן: "אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד" - "ד' אמות" דייקא, כנגד ד' מחנות השכינה השומרים על העוסק בתורה, נמצא כי בזכות עסק התורה משרה הקב"ה שכינתו בישראל כמו שהשרה במשכן בזכות נשמת יעקב ונשמות י"ב שבטי ישראל.

וכן יעקב אבינו שהוא מרכבה להקב"ה הוא בבחינת אח"ד, כי זכה להוליד י"ב שבטים שהם מכוונים כנגד י"ב צירופי השם השולטים ב"ב חדשי השנה, והנה יעקב הוא בבחינת אות א' של אח"ד, העומד על אותיות ח"ד בגימטריא י"ב כנגד י"ב שבטים, המתחלקים לאותיות ח"ד כנגד ח' בני הגבירות רחל ולאה עם ד' בני השפחות זלפה ובלהה. וזהו הענין שקרא הקב"ה ליעקב בשם א"ל ואמר לו: "אני אלוך בעליונים ואתה בתחתונים", לרמז שהוא וי"ב בניו הם מרכבה כביכול להקב"ה.

הנה כי כן מבואר היטב מה שזכה יעקב אבינו להיות הבריה התיכון בתוך המשכן, שישרה שם הקב"ה שכינתו כשהוא מסובב עם ארבעת הדגלים של י"ב השבטים, כשם שהוא יושב על כסא הכבוד של מעלה מסובב עם ד' מלאכים הסובבים את הכסא, כי יעקב אבינו ושבטי ישראל הם מרכבה להקב"ה היושב על כסא הכבוד של מעלה.

הקשר הנפלא בין החוט המשולש

כיון שבאנו לידי כך, הנה מה טוב ומה נעים להבין בזה הבריה התיכון המקשר בין החוט המשולש בענין הדגלים: א. מה שביקש יעקב אבינו מבניו השבטים הקדושים, שישאו את מיטתו לקבורה לפי סדר מסע הדגלים. ב. מה שהבטיח להם שבזכות זה יזכו במדבר לדגלים. ג. מה שמבואר במדרש כי ד' הדגלים מכוונים כנגד ד' מחנות השכינה הסובבים להקב"ה היושב על כסא כבודו.

לפי המבואר כל החוט המשולש עולה בקנה אחד כפתור ופרח, כי בזכות נשמת יעקב שנשארה למטה השרה הקב"ה שכינתו במשכן, כשהוא מסובב עם ארבעת הדגלים של י"ב שבטי ישראל, כמו שהוא יושב על כסא כבודו של מעלה מסובב עם ד' מחנות השכינה, בזכות נשמת ישראל החקוקה בכסא הכבוד.

על פי האמור יפתח לנו שערי אורה להבין הטעם שצוה יעקב לבניו, שישאו את מיטתו ממצרים לארץ ישראל לפי סדר עמידתם תחת הדגלים במדבר, כי רצה להשריש בקרבם מה שלמדנו מדברי האלשיך הקדוש, כי נשמת יעקב שהיתה בו מתחילה לא נסתלקה ממנו: "רק גוע כמי שנתעלף שעדיין כל כוחות נפשו ורוחו ונשמתו דבקים בו בעצם".

לכן רצה שישאו השבטים את מיטתו ממצרים לארץ ישראל לפי סדר הדגלים שהיו במדבר, כדי לעשות בכך פועל דמיון שיזכו להשראת השכינה במשכן בזכות נשמת יעקב שנשארה למטה, על דרך שהקב"ה יושב בשמים על כסא כבודו, וארבעת מחנות השכינה סובבים אותו בזכות נשמת ישראל החקוקה בכסא הכבוד. וזהו שאמר להם יעקב: "ואם תעשו כן וטענתם את מיטתי כשם שציוויתי אתכם, הקב"ה עתיד להשרות אתכם דגלים דגלים".

הקב"ה קרא ליעקב א"ל לרמז שהוא מרכבה להקב"ה

יומתק לצרף מה ששינו בגמרא (מגילה יח): "מנין שקראו הקב"ה ליעקב אל, שנאמר (בראשית לג-ב) ויקרא לו אל אלקי ישראל". וכן מבואר בזהוהר הקדוש (פרשת תולדות קלח): "ויקרא לו אל אלקי ישראל, קוב"ה קרא ליה ליעקב אל, אמר ליה אנא אלהא בעילאי ואנת בתתאיי". פירוש, אני אלוך בעליונים ואתה בתחתונים.

וביאר השל"ה הקדוש (פרשיות וישב מקץ ויגש תורה אור ד"ה דע כי כל ישראל) הכוונה בזה, כי יעקב וי"ב בניו ראשי השבטים הם מרכבה להקב"ה, הא כיצד, שמו של הקב"ה הוא הוי"ה שיש לו י"ב צירופים כנגד י"ב חדשי השנה, והקב"ה הוא אחד על גביהם וכוללם יחד, ונרמז ענין זה בקריאת שמע (דברים ו-ד): "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד", כי הקב"ה הוא אח"ד בהיותו בבחינת אות א', העומד על ח"ד בגימטריא י"ב שהם י"ב צירופי הוי"ה.

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו לרפואה השלימה של האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני שתחי'

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com